I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

575-OJI EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETO PLENARINĖ SESIJA, 2022 12 14–2022 12 15

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Tvarus atliekų perdirbimas, antrinių žaliavų naudojimas ir teisinga pertvarka Europos juodųjų ir spalvotųjų metalų pramonėje“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2023/C 140/01)

Pranešėjas **Anastasis YIAPANIS**

Bendrapranešėjis **Michal PINTÉR**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2022 1 20
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
	Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Pramonės permainų konsultacinė komisija
Priimta komisijoje	2022 12 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 1 24
Plenarinė sesija Nr.	575
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	183 / 0 / 2

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. EESRK pažymi, kad aukštos kokybės antrinių žaliavų trūkumas ir nekonkurencingos kainos užkerta kelią didesniam antrinių žaliavų panaudojimui, ir ragina imtis tinkamos politikos ir numatyti finansavimo galimybes, kad būtų statomi visiškai nauji antrinių žaliavų perdirbimo įrenginiai ir modernizuojamos esamų įrenginių technologijos. Komitetas mano, kad visoje perdirbimo vertės grandinėje ir naujiems žiediniams verslo modeliams turėtų būti taikomos mokesčių lengvatos ir fiskalinės paskatos, ypatingą dėmesį skiriant svarbiam MVĮ ir startuolių vaidmeniui pertvarkos procese.

1.2. EESRK ragina patvirtinti papildomas politikos priemones, kuriomis būtų remiami ir finansuojami MTP siekiant pakeisti svarbiausiąsias žaliavas, mažinti išteklių naudojimą, didinti gaminių efektyvumą ir stiprinti ES stebėseną, rizikos valdymą ir valdymo struktūrą svarbiausiųjų žaliavų srityje.

1.3. Komitetas palankiai vertina tai, kad 2021 m. vasario mėn. įsteigtas Pasaulinis žiedinės ekonomikos ir efektyvaus išteklių naudojimo aljansas (GACERE) ([1]), ir mano, kad reikėtų didinti šios organizacijos narių skaičių.

1.4. EESRK mano, kad siekiant skatinti darnų vystymąsi ir teisingą pertvarką, visose valstybėse narėse turėtų būti toliau plėtojamos tikslinės politikos priemonės ir viešosios investicijos.

1.5. EESRK pabrėžia, kad reikia vis daugiau darbuotojų, kurie specializuotųsi ilgesnio gyvavimo ciklo gaminių perdirbimo, projektavimo ir gamybos, atliekų tvarkymo ir pažangaus rūšiavimo srityse. Įgyvendinant ir stebint Teisingos pertvarkos mechanizmą (TPM) itin svarbus vaidmuo tenka socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės bei pramonės sektoriaus organizacijoms, todėl Komitetas ragina užtikrinti intensyvesnį dialogą ir glaudesnį Europos ir nacionalinių valdžios institucijų bei pramonės suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą.

1.6. EESRK mano, kad reikia nustatyti ir vėliau visoje ES suderinti atitinkamus Atliekų pagrindų direktyvos kriterijus, kad būtų pasiekti plataus užmojo Europos žaliojo kurso ir Žiedinės ekonomikos veiksmų plano tikslai.

1.7. Atliekų eksportas turėtų būti leidžiamas tik tada, kai paskirties šalyje visiškai laikomasi aplinkosaugos ir socialinių standartų, o audito procedūros, kuriose dalyvauja socialiniai partneriai ir atitinkamos NVO, yra patikimos ir veiksmingos. Komitetas ragina griežtai stebėti klasifikavimo klausimus ir nustatyti tinkamas ir veiksmingas apsaugos procedūras, kad būtų galima sustabdyti eksportą, jei nesilaikoma reikalaujamų sąlygų. Be to, EESRK ragina Parlamentą ir Tarybą taikyti tuos pačius griežtus kriterijus, susijusius su aplinkos apsaugos įsipareigojimais, eksportuojant atliekas tiek į EBPO valstybes, tiek į EBPO nepriklausančias šalis.

1.8. Komitetas atkreipia dėmesį į nelegalaus metalo laužo eksporto iš Europos problemą ir įtartiną už ES ribų pagamintų prekių grįžtamąjį importą ir ragina vykdyti griežtesnę pasienio kontrolę.

1.9. EESRK mano, kad greitesnės procedūros, taikomos viduje vežamoms atliekoms, pagerins juodųjų ir spalvotųjų metalų medžiagų žiediškumą, o tai padidins jų konkurencingumą ir sumažins išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį.

1.10. Kadangi gaminio projektavimas užtikrinant antrinio perdirbimo galimybę yra esminis veiksnys didinant žiediškumą ir aukštos kokybės antrinių žaliavų prieinamumą, EESRK ragina pripažinti perdirbamų žaliavų ir šalutinių produktų naudojimą pagal Tvarių gaminių ekologinio projektavimo reglamentą. Europos pramonės konkurencingumui vis didesnę reikšmę turės ilgesnis gaminių tarnavimo laikas.

1.11. EESRK mano, kad Statybos produktų reglamente nustačius būtiniausius aplinkos tvarumo ir socialinius reikalavimus kartu su ženklinimu ir rinkos paskatomis būtų sukurtos vienodos sąlygos tvariems gaminiams.

1.12. Norint užtikrinti, kad žiediškumo principai būtų taikomi visais gaminių projektavimo lygmenimis, labai svarbu, kad dalyvautų pramonės specialistai ir kiti atitinkami suinteresuotieji subjektai, todėl Komitetas mano, kad investicijos į MTP bei viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė turi būti stiprinamos ir joms turi būti teikiama finansinė parama.

1.13. EESRK mano, kad spartinant žiedinės ekonomikos modelius ir skatinant tvarumą labai svarbų vaidmenį atlieka žalieji viešieji pirkimai, ir yra įsitikinęs, kad ES statybos produktų standartizavimas sukurtų nuoseklią sistemą ir sumažintų susiskaidymą valstybėse narėse.

1.14. EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą pateikti keletą pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų dėl galimybių gaminius pataisyti ir perdirbti didinimo, gaminių gyvavimo ciklo pratęsimo, energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo įvedimo ir prieinamų remonto paslaugų teikimo vartotojams.

1.15. Komitetas mano, kad galimybė perdirbti pakavimo medžiagas turėtų būti svarstoma didesnės gamintojo atsakomybės sistemose, taikant ekologiniu požiūriu diferencijuojamus mokesčius.

([1]) *Global Alliance on Circular Economy and Resource Efficiency* („Pasaulinis žiedinės ekonomikos ir efektyvaus išteklių naudojimo aljansas“).

2. **Įžanginės pastabos**

2.1. Komunikate „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas. Bendrosios rinkos stiprinimas siekiant Europos ekonomikos atsigavimo“ ([2]) Europos Komisija pabrėžė, kad energijai imlūs pramonės sektoriai yra būtini Europos ekonomikai ir juos reikia remti, siekiant sukurti naujas rinkas neutralaus poveikio klimatui ir žiediniams produktams, pavyzdžiui, plienui. Ji taip pat nurodė, kad ES perėjimas prie poveikio klimatui neutralumo gali pakeisti dabartinę priklausomybę nuo iškastinio kuro į priklausomybę nuo žaliavų, gaunamų iš užsienio.

2.2. COVID-19 pandemija aiškiai parodė Europos tiekimo grandinių trapumą ir priklausomybę nuo užsienio šalių strateginių žaliavų. Vis dar jaučiamas įvairaus pobūdžio trūkumas, o ES, atrodo, nesugeba užtikrinti, kad vertės grandinės taptų atsparesnės ir geriau pasirengusios galimiems būsimiems sukrėtimams dvejopos pertvarkos laikotarpiu.

2.3. Tarptautinės energetikos agentūros teigimu, iki 2050 m. naudingųjų iškasenų paklausa padidės šešis kartus. Kadangi pirminių žaliavų kiekis ES yra ribotas ir jų dažnai neįmanoma gauti, reikia sutelkti dėmesį į perdirbimo pajėgumų ir gebėjimų gerinimą bei realios antrinių žaliavų rinkos sukūrimą.

2.4. Stengdamosi pasiekti Europos žaliajame kurse nustatytus tikslus, ES, valstybės narės ir pramonės suinteresuotieji subjektai turi užtikrinti, kad nekiltų grėsmė pramonės, jos vertės grandinių, darbuotojų ir visos visuomenės konkurencingumui. Todėl Europos perdirbimo grandinė turi būti atnaujinta nuo atliekų iki naujų galutinių produktų, sutelkiant dėmesį į veiksmingą ir tvarų perdirbimą, be kita ko, skatinant pramoninės simbiozės metodiką.

3. **Žiediškumas, pakartotinis naudojimas ir perdirbimas, antrinių žaliavų prieinamumas**

3.1. ES siekia pertvarkyti ekonomiką taip, kad ji taptų tvaresnė bei žiediškesnė ir joje būtų galima sukurti dar 700 000 darbo vietų ([3]). Nors kai kurių medžiagų, pvz., geležies, cinko ar platinos, rezultatai jau siekia ribą, retųjų žemių elementų, kaip antai galio ar iridžio, atveju svarbiausiųjų žaliavų indėlis yra gana nežymus. Apskaičiuota, kad dėl kiekvienos perdirbto plieno tonos į atmosferą nepatenka 1,5 tonos CO_2. EESRK pažymi, kad būtent aukštos kokybės antrinių žaliavų trūkumas, bendras neprieinamumas ir nekonkurencingos kainos užkerta kelią didesniam antrinių žaliavų panaudojimui.

3.2. Rusijos invazija į Ukrainą apsunkino žaliavų tiekimą ES pramonei, o paramos perdirbimui nepakaks būsimiems žaliavų poreikiams patenkinti. Todėl EESRK ragina skubiai imtis papildomų priemonių, kuriomis būtų remiami ir finansuojami MTP siekiant pakeisti svarbiausiąsias žaliavas, mažinti išteklių naudojimą, didinti gaminių efektyvumą ir t. t. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlyme dėl Europos svarbiausiųjų žaliavų akto išdėstytą visapusišką požiūrį ir mano, kad svarbiausiųjų žaliavų srityje būtina gerinti ES stebėseną, rizikos valdymą ir valdymo struktūrą. Be to, Komitetas mano, kad svarbiausiųjų žaliavų klausimu reikėtų stiprinti ES išorės veiksmus, plėtojant tikslinės strateginės partnerystės ryšius su trečiosiomis šalimis, pasirašant dvišalius ir (arba) regioninius prekybos susitarimus ir derybas, sektorių susitarimus, vykdant vystomąjį bendradarbiavimą ir įgyvendinant daugiašales iniciatyvas.

3.3. ES, kaip kovos su klimato kaita lyderė, turėtų gebėti tvarkyti savo teritorijoje susidarančias atliekas, o ne eksportuoti jas. Tačiau juodųjų metalų atliekų (geležies ir plieno laužo) eksportas 2021 m., palyginti su 2015 m., išaugo 113 % ir pasiekė 19,5 mln. tonų, o tai sudaro daugiau kaip pusę (59 %) viso ES atliekų eksporto. EESRK atkreipia dėmesį į problemą, susijusią su neteisėtu metalo laužo eksportu iš Europos ir įtartinu už ES ribų pagamintų prekių grįžtamuoju importu.

3.4. Atsižvelgdamas į didėjančias energijos ir žaliavų kainas EESRK pabrėžia, kad, palyginti su žaliavų gavybos procesu, perdirbimas labai sumažina sunaudojamos energijos ir išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Komitetas norėtų, kad būtų patvirtinta naujų perdirbimo įrenginių statybos ir esamų perdirbimo įrenginių technologinio atnaujinimo politika, be kita ko, taikant nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus. EESRK mano, kad naujiems žiediniams verslo modeliams visose vertės grandinėse reikėtų nustatyti mokesčių ir fiskalines paskatas, ypatingą dėmesį skiriant svarbiam MVĮ ir startuolių vaidmeniui pertvarkos procese.

([2]) Europos Komisijos komunikatas „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas“ (COM(2021) 350 *final*).
([3]) Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos.

3.5. Komitetas palankiai vertina tai, kad 2021 m. vasario mėn. įsteigtas Pasaulinis žiedinės ekonomikos ir efektyvaus išteklių naudojimo aljansas – Vyriausybių aljansas, kuris bendradarbiaus, kad pagerintų žiediškumą ir užtikrintų teisingą pertvarką. EESRK mano, kad reikėtų didinti šios institucijos narių skaičių, nes visame pasaulyje reikia dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti tvarų gamtos išteklių valdymą.

4. **Teisinga pertvarka**

4.1. Pertvarkant mūsų ekonomiką į žaliąją ir skaitmeninę, kai kuriems regionams ir sektoriams taip pat kyla specifinių socialinių ir ekonominių sunkumų, o metalo pramonei – iššūkių užimtumo ir įgūdžių srityje. ES įmonėms ir darbuotojams reikia didesnės paramos, kad jie galėtų prisitaikyti prie naujų verslo modelių reikalavimų ir būtų geriau pasirengę ateities iššūkiams ir galimybėms. Be to, perėjimas prie žiedinės ekonomikos turi užkirsti kelią bet kokiam darbo sąlygų iškraipymui. Komitetas mano, kad siekiant skatinti darnų vystymąsi ir teisingą pertvarką, visose valstybėse narėse turėtų būti toliau plėtojamos tikslinės politikos priemonės ir viešosios investicijos.

4.2. EESRK pritarė Tvarios pertvarkos mechanizmo (TPM), kuris yra Europos žaliojo kurso investicijų plano dalis, priėmimui ir mano, kad tai labai svarbi priemonė siekiant užtikrinti, kad pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. Įsteigtas Teisingos pertvarkos fondas (pirmasis TPM ramstis) yra svarbus žingsnis į priekį.

4.3. EESRK mano, kad socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei bei pramonės organizacijoms tenka itin svarbus vaidmuo įgyvendinant ir stebint TPM, taip pat didinant valdžios institucijų informuotumą apie ypatingus piliečių ir įmonių poreikius. Komitetas norėtų, kad aktyviau vyktų Europos ir nacionalinių valdžios institucijų ir pramonės suinteresuotųjų subjektų bei atitinkamų pramonės NVO dialogas ir bendradarbiavimas.

4.4. Socialiniai partneriai visais lygmenimis atlieka labai svarbų vaidmenį derantis dėl teisingos pertvarkos strategijų darbo tarybose ar kituose atitinkamuose socialinio dialogo organuose. Jie gali geriausiai numatyti darbo vietų atsiradimą ir išnykimą, analizuoti ir numatyti būsimus darbo jėgos mokymo ir kvalifikacijos kėlimo poreikius. Šiuo metu labiausiai reikia darbuotojų, besispecializuojančių perdirbimo, ilgesnio gyvavimo ciklo gaminių projektavimo ir gamybos, atliekų tvarkymo ir pažangaus rūšiavimo srityse.

5. **Atliekos, Atliekų pagrindų direktyva (APD) ir Atliekų vežimo reglamentas (AVR)**

5.1. Atliekos turi didelės vertės, susijusios su antrinių žaliavų panaudojimu, indėliu į ES žiedinę ekonomiką ir Europos žaliąjį kursą, priklausomybės nuo importuojamų pirminių žaliavų mažinimu ir gamtinių išteklių taupymu, kartu mažinant energijos, reikalingos pirminėms žaliavoms išgauti ir perdirbti Europoje, suvartojimą ir išmetamą CO_2 kiekį juodųjų ir spalvotųjų metalų pramonėje.

5.2. Būsima ES atliekų pagrindų direktyvos peržiūra, kuria siekiama labiau apsaugoti aplinką ir visuomenės sveikatą nuo atliekų tvarkymo poveikio, mažinti atliekų kiekį, didinti pakartotinį naudojimą ir gerinti rūšiuojamąjį surinkimą, kad būtų skatinamas atliekų paruošimas pakartotiniam naudojimui ir aukštos kokybės perdirbimas, yra svarbi tiek privatiems namų ūkiams, tiek pramonei.

5.3. EESRK mano, kad reikia nustatyti ir vėliau ES suderinti atitinkamus Atliekų pagrindų direktyvos kriterijus, kad būtų pasiekti plataus užmojo Europos žaliojo kurso ir Žiedinės ekonomikos veiksmų plano tikslai. Komitetas mano, kad siekiant išvengti dviprasmybių, dubliavimosi ir sutapimų, būtina užtikrinti suderinamumą su kitais teisės aktais, visų pirma su Tvarių gaminių ekologinio projektavimo reglamentu ir ES valstybių narių įstatymais.

5.4. Dėl didesnio viduje vežamų atliekų kiekio ir greitesnių procedūrų padidės viduje vykdomas geležies turinčių ir neturinčių medžiagų perdirbimas, todėl jis taps konkurencingesnis ir padės mažinti išmetamą ŠESD kiekį. Be to, Europos Komisija apskaičiavo, kad perdirbimo ir pakartotinio naudojimo sektoriuose bus sukurta nuo 9 000 iki 23 000 naujų darbo vietų.

5.5. EESRK jau padarė išvadą, kad „aukštos kokybės perdirbamų atliekų eksportas daro žalą ES tvarumui ir mažina jos konkurencingumą pasaulyje, nes vertingais resursais aprūpina išorės konkurentus“ ([4]). Siekiant visapusiškai pasinaudoti padidėjusiu vidaus atliekų kiekiu, Komitetas ragina ieškoti MTP finansavimo galimybių, kad būtų kuriamos pažangiausios pakartotinio naudojimo ir perdirbimo technologijos ir modernūs atliekų apdorojimo ir perdirbimo įrenginiai.

5.6. Atliekų eksportas iš ES turėtų būti leidžiamas tik tada, kai paskirties šalyje aplinkosaugos ir socialiniai standartai yra lygiaverčiai ES standartams ir jų ten visapusiškai laikomasi. Reikia užkirsti kelią metalo laužo praradimui griežtinant kontrolę prie ES sienų, kartu eksportuojamoms atliekoms turėtų būti taikomos griežtesnės skaidrumo taisyklės, o susijusi informacija apie jų tvarkymą ir standartų laikymąsi turėtų būti skelbiama viešai. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, kad nepriklausomi auditoriai atliktų atliekų tvarkymo už Sąjungos ribų ir nacionaliniu lygmeniu patikras, ir jau nurodė, kad „socialiniai partneriai ir atitinkamos NVO turėtų dalyvauti audito procedūrose“ ([5]).

5.7. Komitetas mano, kad ypač griežta klasifikavimo klausimų kontrolė turi būti taikoma tais atvejais, kai atliekų eksportuotojai bandytų perklasifikuoti savo dabartinį atliekų eksportą į atliekų, nelaikomų atliekomis, eksportą. Toks pavojus gali visiškai sužlugdyti visą Komisijos pasiūlytą atliekų eksporto reformą.

5.8. Atliekų apdorojimo vietos sąlygų ir taisyklių *ex ante* stebėsena arba veiksminga *ex post* patikra turėtų būti laikoma prioritetu ir vykdoma. EESRK ragina nustatyti tinkamas ir veiksmingas apsaugos procedūras, kad būtų galima sustabdyti eksportą, jei nesilaikoma reikalaujamų sąlygų.

5.9. EESRK ragina iki dvejų metų sutrumpinti peržiūrėto Atliekų vežimo reglamento (AVR) taikymo pereinamąjį laikotarpį. Siūlomas 30 dienų terminas, per kurį kompetentingos tranzito institucijos turi pareikšti pagrįstus prieštaravimus dėl naudoti skirtų atliekų planuojamo vežimo, turėtų būti sutrumpintas iki dešimties dienų, kad būtų užtikrintas veiksmingumas ir išvengta nereikalingo vėlavimo. Be to, EESRK reikalauja nustatyti aiškų apribojimą šioms institucijoms, kad jos negalėtų prieštarauti tam pačiam vežimui daugiau nei vieną kartą.

5.10. Kad būtų užtikrintas aplinkosauginis naudingumas, EESRK ragina Parlamentą ir Tarybą taikyti tuos pačius griežtus kriterijus, susijusius su aplinkos apsaugos įsipareigojimais, eksportuojant atliekas tiek į EBPO valstybes, tiek į EBPO nepriklausančias šalis.

5.11. Dėl esamų AVR vykdymo užtikrinimo procedūrų trūkumų padaugėjo nusikalstamų grupuočių vykdomo neteisėtų atliekų vežimo atvejų – apskaičiuota, kad jie sudaro 30 % visų Europoje vežamų atliekų ([6]). EESRK remia tikrinimo bei tyrimo procedūrų vykdymo užtikrinimą ir ragina valstybes nares visapusiškai bendradarbiauti tarpusavyje ir su ES, laikantis naujos 2021–2025 m. ES kovos su organizuotu nusikalstamumu strategijos ([7]).

5.12. Kovojant su neteisėtu atliekų vežimu svarbų vaidmenį atlieka pramonės suinteresuotieji subjektai ir NVO. Nekonfidencialūs duomenys turėtų būti prieinami visoms suinteresuotosioms šalims, nes didesnis skaidrumas padės sumažinti neteisėtą atliekų vežimą.

6. **Ekologinis projektavimas**

6.1. EESRK mano, kad norint pasiekti plataus užmojo ES tikslus, nustatytus Europos žaliajame kurse ir Žiedinės ekonomikos veiksmų plane, būtina griežtinti teisės aktus dėl tvarių gaminių ekologinio projektavimo. Tvarių gaminių ekologinio projektavimo reglamentas suteikia ES gamintojams galimybę taikant bendrą vertinimo metodą atskirti savo gaminius nuo tų, kurie yra mažiau efektyvūs. Pramonės specialistų ir kitų atitinkamų vertės grandinės suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti žiediškumo taikymą visais gaminių projektavimo lygmenimis, kad būtų įtraukti atliekų prevencijos ir mažiausio būtino perdirbto kiekio reikalavimai.

([4]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl atliekų vežimo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1257/2013 ir (ES) 2020/1056 (COM(2021) 709 *final* – 2021/0367 (COD)) (OL C 275, 2022 7 18, p. 95).

([5]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl atliekų vežimo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1257/2013 ir (ES) 2020/1056 (COM(2021) 709 *final* – 2021/0367 (COD)) (OL C 275, 2022 7 18, p. 95).

([6]) Klausimai ir atsakymai apie naujas ES atliekų vežimo taisykles.

([7]) 2021–2025 m. ES kovos su organizuotu nusikalstamumu strategija.

6.2. EESRK ragina į tvarumo apibrėžtį įtraukti socialinius aspektus, o ne tik aplinkos apsaugos reikalavimus, kaip yra dabar. Socialiniai aspektai turi atitikti tarptautinius darbo standartus, kaip antai socialinio dialogo ir kolektyvinių derybų laikymosi.

6.3. Tvarių gaminių ekologinio projektavimo reglamentas turėtų pripažinti antrinių žaliavų ir šalutinių produktų naudojimą, nes jie gali įnešti didelį indėlį siekiant ES kovos su klimato kaita politikos tikslų. Be to, gaminių ir jų sudedamųjų medžiagų projektavimas siekiant užtikrinti jų perdirbamumą yra labai svarbus didinant žiediškumą ir aukštos kokybės antrinių žaliavų prieinamumą.

6.4. Skaitmeninis gaminio pasas yra svarbi priemonė, padedanti teikti klientams svarbią informaciją apie gaminių tvarumą ir apsaugoti gamintojų intelektinės nuosavybės teises, užkirsti kelią netinkamam duomenų naudojimui ir išvengti ekologinio manipuliavimo. Norint teikti tokią informaciją tiek tradicinėje, tiek internetinėje rinkoje, būtina turėti tvirtą, patikimą, išsamią duomenų bazę.

6.5. Be to, Europos pramonės konkurencingumui vis didesnę reikšmę turės ilgesnis gaminių naudojimo laikas, ypač dėl to, kad ES dažnai yra priklausoma nuo trečiųjų šalių. EESRK mano, kad investicijos į MTP bei viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės turi būti stiprinamos ir joms turi būti teikiama finansinė parama.

7. **Statybos produktų reglamentas (SPR)**

7.1. Kartu su pasiūlymu dėl Tvarių gaminių ekologinio projektavimo reglamento, SPR peržiūra suteikia galimybę produktų tvarumą suderinti su tokio paties lygio užmojais įvairiuose statybos rinkos sektoriuose. Nors pasiūlyme dėl SPR pripažįstama perdirbtų medžiagų naudojimo svarba, priklausomybę nuo pirminių gamtos išteklių taip pat gali padėti sumažinti šalutinių produktų naudojimas, todėl į tai reikia atsižvelgti nustatant produktų veiksmingumo kriterijus.

7.2. EESRK mano, kad nustačius būtiniausius aplinkos tvarumo ir socialinius reikalavimus, kartu taikant ženklinimą ir rinkos paskatas, būtų sukurtos vienodos sąlygos tvariems gaminiams ir užtikrintas tinkamas jų pripažinimas.

7.3. Žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijai turėtų būti grindžiami SPR nustatytomis veiksmingumo ribomis. EESRK mano, kad žalieji viešieji pirkimai atlieka labai svarbų vaidmenį spartinant žiedinės ekonomikos modelius, skatinant tvarumą ir kuriant ES tvarių gaminių rinką. EESRK yra įsitikinęs, kad suderinta ES statybos produktų standartizacija sukurs nuoseklią sistemą valstybėse narėse, kartu padidins skaidrumą patvarumo, pataisomumo, saugos ir panašiose srityse.

7.4. EESRK pabrėžia, kad šiuo metu statybos sektoriuje taikomi vertinimo metodai nėra visiškai suderinti ir ES teritorijoje gali lemti skirtingus rezultatus, taigi ir nepakankamą palyginamumą. Būtina gerinti statybos produktų aplinkosauginio veiksmingumo vertinimų nuoseklumą ir palyginamumą. Komitetas teigiamai vertina pokyčius, susijusius su Aplinkosauginio pėdsako metodika ([8]), nes jie gali padėti pasiekti šiuos tikslus.

7.5. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos ketinimą pateikti keletą pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų dėl gaminių taisymo galimybių gerinimo, gaminių gyvavimo ciklo pratęsimo, energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo ir vartotojams prieinamų remonto paslaugų teikimo.

8. **Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyva**

8.1. Svarbu užtikrinti, kad visas rinkai pateikiamas pakavimo medžiagas būtų galima perdirbti arba pakartotinai panaudoti. Projektuojant pakuotes taip, kad jas būtų galima perdirbti, reikėtų atsižvelgti ne tik į perdirbimo lygį, bet ir į tai, ar medžiagos gali būti perdirbamos neprarandant joms būdingų savybių, taip pat į pirminių žaliavų pakeitimo mastą. Tai padės užtikrinti kokybišką perdirbimą gyvavimo ciklo pabaigoje. Galimybė perdirbti pakavimo medžiagas turėtų būti svarstoma didesnės gamintojo atsakomybės sistemose, taikant ekologiniu požiūriu diferencijuojamus mokesčius.

([8]) 2021 m. gruodžio 15 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2021/2279 dėl aplinkosauginio pėdsako metodų naudojimo produktų ir organizacijų gyvavimo ciklo aplinkosauginiam veiksmingumui matuoti ir apie jį informuoti (OL L 471, 2021 12 30, p. 1).

8.2. Nors perdirbtųjų medžiagų dalis turi atlikti tam tikrą vaidmenį skatinant perdirbtųjų medžiagų paklausą, plieninių pakuočių atveju jau puikiai veikia antrinių medžiagų rinka, kurioje plieninių pakuočių perdirbimo rodiklis jau viršija 84 %. Todėl įpareigojimas padidinti perdirbtųjų medžiagų dalį gali faktiškai padidinti išmetamą ŠESD kiekį, jei metalo laužas būtų vežamas dideliais atstumais ir nukreipiamas iš kitų sukėliklių.

Briuselis, 2023 m. sausio 24 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkė
Christa SCHWENG